

Владимир Букановић
Београд

ОБАВЕШТАЈНИ РАД ТУРСКИХ СЛУЖБИ НА ПРОСТОРУ „ЗАПАДНОГ БАЛКАНА“

Сажетак

Овај рад бави се деловањем обавештајног апарата Турске Републике у циљу остваривања утицаја Турске, преко обавештајног сектора, на друштвене, политичке и економске прилике у балканским земљама. У раду је најпре изложена структура турског обавештајног сектора, односно функционисање рада његових управних институција (Национални координацијски обавештајни савет, МИТ) и координисање рада његових различитих обавештајних јединица. У контексту бављења турским интересима на Балкану, аутор је, полазећи од актуелних одређења појма обавештајне службе разграничио државе које у раду својих обавештајних служби доследно поштују Повељу ОУН, држећи се општих норми међународног права од оних земаља које у својој обавештајној делатности прелазе дате норме, те руковођене циљевима оснаживања властитих интереса урушавају системе држава у безбедносном окружењу, угрожавајући њихове виталне интересе. Тумачењем главних исказа турских званичника, аутор је закључио и у наставку текста доследно аргументовао своју тезу да се у погледу хегемонистичког приступа земљама Балкана Турска Република може јасно сврстати у другу категорију земаља. То, по аутору, посебно долази до изражаја у односу према Србији, Босни и Херцеговини, Косову и Метохији и Македонији. Оваква хегемонистичка концепција савремене спољне политике Турске названа „неоосманизам“ (Танасковић) третира Балкан као стратешки важан простор јер се управо он налази у средишту

замишљеног простора на којем би наследници Отоманског царства требало да шире свој утицај. Приоритетни турски утицај на Балкану означен је као ЗЕТРА, којим би се географски спојили Сарајево и Истанбул, преко области у разним државама које насељава муслиманско становништво. Поред наведених политичких интереса, у овом раду представљене су и друге хегемонистичке амбиције Турске у односу према Балкану, разврстане у четири правца деловања њеног обавештајног сектора. Уз већ изложени политички смер деловања, посредством помагања и јачања политичких руководстава балканских држава и квази држава које су у пријатељским односима са Турском (Албанија, тзв. Косово и Федерација у БиХ) на снази је и врбовање припадника муслиманске дијаспоре са простора Балкана у Турској за деловање у корист МИТ. Веома је важан и утицај у сфери економије, посебно тамо где муслиманско становништво чини већину. Ништа мање важно није ни стварање простора за афирмацију културног садржаја који нуди Турска у балканским земљама, путем којег се утиче на мењање представа о владавини Отоманске империје. Наводећи бројне примере за сваки од наведених смерова деловања турског обавештајног сектора, аутор је акценат ставио на податке везане за дејствовање у Србији. Све у раду изложене тезе, аргументи и бројне чињенице наводе на закључак да Турска више и не скрива своје хегемонистичке амбиције према одређеним просторима међу којима је Балкан главна тачка, те да је као респектабилна војна и привредна сила апсолутно у могућности да путем своје обавештајне мреже утиче на друштвене а посебно економске токове балканских земаља.

Кључне речи: Турска, Балкан, обавештајни рад, обавештајне службе, неоосманizam, Отоманска империја

1. УВОД

Завршетком Балканских ратова почетком 20. века и поразом Отоманске империје, Турска се свакако није одрекла свог утицаја на просторима који су потпадали под Отоманску империју. Стиче се утисак да се чекало готово читав век да би се турски утицај обновио, но то би се могло тако закључити искључиво ако би се сагледавао период у последњих десет година. Да би Турска дошла до данашње фазе изузетно снажног утицаја који има као несумњиво најјача регионална сила припрема се радила још од

момента уласка Турске у НАТО 1952. године. Данас је Турска сила која не крије своје спољнополитичке амбиције, посебно не према простору Балкана, а као доказ овој тврдњи је и дело доскорашњег турског премијера Ахмета Давутоглуа *Стратегијска дубина* у коме се веома прецизно дефинишу спољнополитички приоритети Турске. У поглављу о Балкану Давутоглу без устезања пише следеће- *Два важна краткорочна и средњорочна циља турске спољне политике на Балкану јесу јачање Босне и Албаније унутар стабилне структуре и формирање међународног правног темеља којим ће се заштити националне мањине у овој области. У оквиру тог правног темеља Турска константно треба да прати свој циљ који би јој гарантовао право интервенције у питањима везаним за муслиманске мањине.*¹⁾

Свакако, став који испољава Давутоглу је у дубокој супротности са чланом 2. Повеље Уједињених нација, јер немогуће је да једна држава себи даје за право да интервенише против друге суверене државе у случају да процени како је одређена мањина угрожена. Међутим, без обзира на ту чињеницу Турска је Повељу Уједињених нација увелико прекршила у случају Кипра, Ирака и Сирије, дајући себи за право да војно интервенише у тим државама. Сходно томе, овако дефинисана спољнополитичка оријентација према Балкану у случају додатног јачања Турске као војне и економске силе сигурно се може схватити као одређена безбедносна претња по државе на Балкану у којима живи муслиманска мањина.

Своје спољнополитичке циљеве Турска значајно остварује преко њених обавештајних структура које су на разноврзне начине инфилтриране на простору Балкана, посебно у Србији, Босни и Херцеговини и Македонији. Тема овог рада биће управо упознавање са деловањем обавештајног апарата Турске Републике на остваривање утицаја Турске преко обавештајног сектора на друштвено-политичке прилике у балканским земљама.

2. СТРУКТУРА ТУРСКОГ ОБАВЕШТАЈНОГ СЕКТОРА

Функционисање турског безбедносно-обавештајног система усмерава Савет за националну безбедност (*Millo Guvenlik Kurulu*

1) Ахмет Давутоглу, *Стратегијска дубина – Међународни положај Турске*, ЈП Службени Гласник, Београд, 2014, стр. 134.

– МКГ). Његова надлежност је дефинисање и реализација националне безбедносне стратегије, доношење политичких одлука у области националне безбедности, припрема безбедносних процена за Министарско веће и утврђивање планова, мера и програма који се тичу националне безбедности.²⁾ Савет сачињавају председник Турске, премијер, министри за одбрану, унутрашње и спољне послове, начелник генералштаба и командант жандармерије.

Усклађивање активности институција безбедносно-обавештајног система врши Национални координацијски обавештајни савет (*Milli Istihbarat Koordinasyon Kurulu –MIKK*).³⁾ Његова улога је формулисање основних праваца деловања турских обавештајних служби. На челу овог тела је шеф Националне обавештајне организације. Савет се састаје на свака три месеца, његовим састанцима присуствују генерални секретар Савета за националну безбедност или његов заменик, шеф или заменик шефа Обавештајног одељења Генералштаба, подсекретар Владе, руководиоци Националне обавештајне организације и други руководиоци релевантних државних институција.

Главна и највећа обавештајна служба Турске Републике је Национална обавештајна организација (*Milli Istihbarat Teskital –MIT*) са седиштем у Анкари, која је законом успостављена 1965. године као централна цивилна обавештајна установа.⁴⁾ Задатак МИТ је да прикупља обавештајне информације и да обједињује податке до којих долазе у свом раду друге надлежне институције задужене за обавештајну делатност. Обавеза МИТ је информисање председник и премијера Турске, као и Савета за националну безбедност, а на челу МИТ је директор који је директно за свој рад одговоран премијеру. МИТ има неколико својих организационих јединица – Дирекцију за обавештајне послове, Дирекцију за операције, Дирекцију за електронско-техничке обавештајне послове и Директорат за психолошко-обавештајне послове. Дирекција за обавештајне послове је одговорна за прикупљање података потребних за процену спољне и унутрашње угрожености земље и за идентификовање активности које представљају претњу безбедности, суверенитету, територијалној целовитости и уставном поретку Турске, као и обрадом информација што указује да је

2) Милан Милошевић, Зоран Срећковић, *Безбедносне службе света*, Војноиздавачки завод, Београд, 2010, стр. 170.

3) Исто, стр. 170.

4) Исто.

њен сектор и аналитика.⁵⁾ Најдиректније укључена организациона јединица МИТ која делује у иностранству је Дирекција за операције чије је поље деловања прикупљање података из прикривених унутрашњих и спољних извора. Такође, ова организациона јединица спречава и деловање страних обавештајних служби на простору Турске. Значајну улогу према споља има и Директорат за психолошко-обавештајне послове чији је превасходни задатак усмеравање деловања према потенцијалним субверзивним психолошко-обавештајним активностима који се могу појавити како у самој Турској, тако и ван њених граница, а које су директно уперене против националне безбедности Турске и њеног уставно-правног поретка.

Турска има и своју војну обавештајну службу, Управу за безбедност и обавештајне послове (G-2), која се налази при генералштабу турске војске. У сваком роду турске армије присутан је поједини сегмент војне службе, а оно што је посебно занимљиво за наше подручје је чињеница да у саставу својих организационих јединица турска војна служба има Одељење за контраобавештајне послове, са одсецима за Европу, Америку, Балкан, Азију и Блиски исток.⁶⁾ Издвајањем Балкана као посебног сегмента у односу на остатак Европе, као и Блиског истока у односу на Азију, може се протумачити као деловање турских војних обавештајних структура у складу са дефинисаним спољнополитичким приоритетима Турске Републике, а они су дефинисани у Давутоглуовој *Стратегијској дубини – Турска је епицентар Балкана, Блиског истока и Кавказа, Центар Евроазије.*⁷⁾

3. ТУРСКИ ИНТЕРЕСИ НА БАЛКАНУ

Дефиниција појма „обавештајна служба“ има много и по професору Милану Мијалковском не постоји јединствена дефиниција. Разлог томе је чињеница да уколико би постојала јединствена дефиниција појма „обавештајна служба“ то би значило да све државе на свету имају јединствену спољну политику, без обзира на њихове интересе и морална начела.⁸⁾ С обзиром да је

5) Исто, стр. 171.

6) Исто, стр. 173.

7) Бојан Бугарчић, „Доктрина нове турске моћи“, предговор српском издању Ахмет Давутоглу, *Стратегијска дубина – Међународни положај Турске*, ЈП Службени Гласник, Београд, 2014, стр. 7.

8) Милан Мијалковски, *Обавештајне и безбедносне службе*, Службени гласник, Београд, 2009, стр. 77.

тако нешто немогуће и нереално, појам „обавештајне службе“ по професору Мијалковском може се дефинисати на два начина у зависности да ли се ради о дефинисању обавештајних служби земаља које доследно поштују Повељу ОУН и које се држе општих норми међународног права или се ради о државама које у својој обавештајној делатности користе голу силу на тај начин што омаловажавају друге државе, урушавају им системе, отимају и уништавају њихове виталне интересе.⁹⁾ Општа дефиниција за прву групу држава била би да је обавештајна служба специјализована организација намењена да матичној држави обезбеди увид у тајне податке и стање у безбедносном окружењу, који јој је неопходан за вођење политике у смислу ефикасне одбране виталних државних вредности и интереса, или: обавештајна служба је специјализована организација чији је основни циљ да обезбеди сопствену државу од стратегијског изненађења чији је носилац суверен или несуверен субјект из њеног безбедносног окружења.¹⁰⁾

Друга група држава би за своје обавештајне службе имала дефиницију да је обавештајна служба специјализована организација која, усклађеним предузимањем обавештајне и необавештајне делатности против субјеката у безбедносном окружењу, наглашено учествује у заштити и оснаживању виталних интереса матичне државе.¹¹⁾

Сагледавајући наведене дефиниције, Турска се, с обзиром на јасно постављене циљеве Ахмета Давутоглуа у *Стратегијској дубини*, као и на поједини изјаве турских званичника везаним за однос Турске према Балкану, најпре изјаве председника Турске Републике, Реџепа Тајипа Ердогана, у односу према балканским државама може јасно сврстати у другу групу држава. Самим тим, турска служба МИТ је на простору Балкана, апсолутно посвећена остваривању турског хегемонистичког приступа према Балкану. Највећим делом, бар за сада, турски обавештајци раде на прикупљању података и анализирању друштвених прилика у балканским државама, са посебним освртом на Србију, Македонију, Босну и Херцеговину и Косово и Метохију као део територије Републике Србије који се налази под протекторатом, а који по речима Реџепа Тајипа Ердогана припада Турској- „*Драга браћо и*

9) Исто.

10) Исто.

11) Исто, стр. 78.

*пријатељи, имамо заједничку историју културе и цивилизације. Немојте заборавити, Турска је Косово и Косово је Турска, ми смо толико блиски да је аутор турске химне, Мехмет Акиф Ерсој са Косова, из Пећи*¹²⁾

Концепција савремене спољне политике Турске, посебно према подручјима Југоисточне Европе, названа је од стране професора Дарка Танасковића „Неоосманизам“. По његовом схватању „неоосманизам“ нема јасну дефиницију, али ипак може се сматрати да се „под неоосманизмом подразумева комплексна макроидеолошка платформа према којој данашња Турска, као легитимна цивилизацијска наследница Отоманског царства, треба да реafirмише његово целокупно духовно, културно и политичко наслеђе, како би у прерасподели светске моћи и утицаја која је у току обезбедила и делотворно играла улогу једног од глобално значајних међународних чинилаца“.¹³⁾ Анализирајући изнета гледишта Ахмета Давутоглуа у *Стратегијској дубини*, др Душан Пророковић слично Дарку Танасковићу долази до закључка да је „неоосманизам“ увелико наступио, с тим што он дефинише која су подручја од приоритетног значаја за деловање Турске. Према Пророковићу простор који је Давутоглу амбициозно означио као стратешки интерес за Турску у смислу поновног успостављања турског утицаја је управо онај који је у једном моменту био под Отоманском империјом. Практично, „неоосманизам“ би се простирао од јужне Словачке на северозападу, украјинског црноморског приобаља на североистоку, Магреба на западу, Црвеног мора на југу и пратећи распрострањање муслиманског туранског становништва у средњеазијским државама скоро до кинеске границе на истоку. Из те доктрине заправо је произишао нови спољнополитички наступ Турске, заснован на „стратегијским дубинама“ у Ираку, Сирији, Балкану и Кавказу.¹⁴⁾ Од свих побројаних подручја свакако је Балкан од највеће могуће важности за Турску, јер се управо он налази у средишту замишљеног простора на коме би „неоосманизам“ требало да шири свој утицај. Отуда је, по професору Танасковићу, неоосманизација Балкана најбитнији

12) Говор Реџепа Тајипа Ердогана у Призрену 23.10.2013. године, *Erdogan: Kosovo je moja druga zemlja*, Internet, <http://www.blic.rs/vesti/politika/erdogan-kosovo-je-moja-druga-zemlja/f5h1ezy>, 23/10/2013.

13) Дарко Танасковић, *Неоосманизам – доктрина и спољнополитичка пракса*, ЈП Службени гласник, Београд, 2011, стр. 11.

14) Душан Пророковић, *Геополитика Србије – Положај и перспективе на почетку 21. века*, ЈП Службени гласник, Београд, 2013, стр. 460.

геостратешки подухват Турске, јер она одређује средишње место у неоосманистичкој идентитетској самоспознаји савремених Турака као истовремено легитимних баштиника славе једне изворно азијске муслиманске империје и аутентичних Европљана.¹⁵⁾ Да би Турска спровела своје замисли на Балкану она мора обавештајно да буде и више него присутна. Најпре због заштите својих балканских партнера и ширења њиховог интереса преко којих Турска остварује заправо своје интересе, а потом и због ширења утицаја саме Турске. Доказ за овакав став може се пронаћи у Давутоглуовој тези о политици Турске према Балкану- „*Темељ политичког утицаја Турске на Балкану јесу муслиманске заједнице, баштинници Османског царства. Данас је јасно уочљива грешка турске спољне политике, која је у периоду, сматрајући ове заједнице теретом, миграцијама спроводила политику евакуације Балкана. Изгледа да Турска сада на Балкану има значајне могућности које јој је обезбедила историја заснована на османском наслеђу. Пре свега у земљама у којима су муслимани природни савезници Турске, у већини (Албанија и Босна) појавила се воља да се ова историјска повезаност претвори у природни савез. Турске мањине у Бугарској, Грчкој, Македонији, Сањаку, Косову и у Румунији, такође представљају значајне елементе турске политике према Балкану*“.¹⁶⁾

Занимљиво је у овом ставу Давутоглуоа да се Србија уопште не спомиње, као ни српски народ у Босни и Херцеговини, што нас наводи на размишљање да је суштински активност турске спољне политике према Србији изузетно непријатељски настројена, односно да њихов обавештајни апарат све чини како би се сузбили интереси Србије. Већи део наших оријенталиста истиче да је један од кључних сегмената деловања турских обавештајаца спречавање зближавања било каквог савеза између Срба, Бугара, Македонаца и Грка, јер се тиме спречава јачање православног хришћанског утицаја који би могао да поремети турске интересе на Балкану. С обзиром да би на такав савез значајан утицај имала и Руска Федерација, спречавање тог повезивања одговара и највећим *западним* силама, посебно САД и Великој Британији, које на неки начин подручје Балкана, посебно његовог православног

15) Дарко Танасковић, *Велики повратак Турске? Неоосманизам или Исламизам*, ЈП Службени гласник, Београд, 2015, стр. 135.

16) Ахмет Давутоглу, *Стратегијска дубина – Међународни положај Турске*, нав. дело, стр. 134.

дела уступају под контролу Турској уз веровање да она може да организује оштру контролу тог подручја на линији америчких пројекција.¹⁷⁾ Уосталом, не може се избећи чињеница да Турска има значајан војни контингент на територији Косова и Метохије са командним штабом у Призрену, а постоји одавно и идеја да се НАТО база „Бондстил“ преда турској армији као главнокомандујућој.

Приоритетни турски интерес на Балкану је означен као ЗЕТРА (Зелена трансверзала) којим би се географски спојили Сарајево и Истанбул преко области у разним државама које насељава муслиманско становништво.¹⁸⁾ Да би се тај пројекат остварио морају се што више сузбијати интереси Србије, Бугарске и Грчке, док се Македонија гледа као кључна тачка за остварење тог пројекта и то на тај начин што је неопходно остварити што јачу повезаност хоризонталне везе Бугарска-Македонија-Албанија. Огроман рад турски обавештајци улажу у сузбијање интереса Србије и Грчке на простору Македоније која је означена као епицентар турског интереса на Балкану преко које се остварују суштински сви остали турски интереси. Као главни савезници Турске у овом пројекту, баш као што је и на почетку рада поминуто кроз Давутоглуово сагледавање балканске проблематике, су Албанци и Муслимани из БиХ и Рашке области.¹⁹⁾ У прилог овој тези може се изнети још једно Давутоглуово виђење из *Стратегијске дубине* везано за Балкан и безбедност Турске:

*„Безбедност Балкана се све више поистовећује са безбедносним параметрима западне границе Турске. Безбедносна линија која је у периоду хладног рата оформљена у источној Тракији требало би да се оствари западније, уз мултилатералне и билатералне споразуме о безбедносном нивоу Балкана. Са те стране, неопходно је формирати унутаррегионалне и ванрегионалне безбедносне шитове, који ће уравнотежити руски утицај на област и припремити план који би гарантовао унутрашњу безбедност и територијални интегритет, нарочито Албанији, Босни и Македонији.“*²⁰⁾

17) Душан Пророковић, *Геополитика Србије – Положај и перспективе на почетку 21. века*, нав. дело, стр. 462.

18) Исто, стр. 463.

19) Исто.

20) Ахмет Давутоглу, *Стратегијска дубина – Међународни положај Турске*, нав. дело, стр. 135.

Поред ових политичких интереса, Турска свакако има жељу да утиче и у економским приликама на Балкану, јер што је израженији економски утицај Турске, израженија је и њена политичка снага. Кључни економски утицај Турска жели да оствари у сфери саобраћаја, што је логично с обзиром на приоритетни циљ повезивања Истанбула са Сарајевом. С тим у вези Давутоглу даје следећи предлог- *„Треба да се обезбеди активна координација у копненом и поморском повезивању Балкана са Блиским истоком и Азијом и да се ови саобраћајни путеви, када је потребно, укључе и као чиниоци сарадње и као чиниоци спољне политике. Усмеравање ка заједничким пројектима који ће спојити линије Истанбул-Јадранско море и Истанбул-Дунав требало би да буду у центру економских и политичких формација унутар регије“*.²¹⁾

Овако широко постављене амбиције Турске на Балкану мора да прати изузетно снажна обавештајна компонента, најпре због прикупљања информација са терена, затим због процена у којим сегментима Турска може остварити реалан утицај и на који начин, а потом и због сузбијања интереса неких других држава. Наравно, Турска има и значајну предност у остваривању њених обавештајних замисли, јер велики број некадашњих исељеника има своје фамилије по Босни и Херцеговини, Албанији, Рашкој области, Косову и Метохији, што је изузетна погодност за деловање према члановима њихових фамилија да постану сарадници. Коначно, када се саберу све идеје које Давутоглу заступа у ширењу турског утицаја кроз форму „неосманизма“ оне се могу приказати у следећим интересним сферама – историја, географија, демографија, култура, економски потенцијал, технолошки и војни капацитети, стратешко планирање, стратешко размишљање и политичка воља.²²⁾ На све компоненте обавештајни сектор има огроман утицај, а на саму политичку вољу има већи него код свих осталих, јер суштински он креира политичку вољу руководства кроз задате оквире у којима делује. Више је него приметно да у сфери историје, географије, демографије и културе, Турска на Балкану одавно покушава да наметне своје виђење и то кроз прилично благу форму промене сагледавања одређених историјских чињеница и благог наметања одређених културних вредности, док је по питању економског, технолошког и војног напретка зна-

21) Исто.

22) Дарко Танасковић, *Неосманизам – доктрина и спољнополитичка пракса*, нав. дело, стр. 45.

чајно отишла испред у односу на балканске државе, што јој омогућава да у значајној мери демонстрира своју моћ. Лимитирајући фактор је претерано ослањање на Ислам, који Турску у очима хришћанских народа претвара у противника, а не у савезника, те је један од приоритетних задатака турске службе како да пронађе модус код хришћанских народа на Балкану како би Турска, без обзира на крајње радикална исламска схватања њеног руководства, ипак постала прихватљива и за хришћански свет.

У сваком случају, турски интереси на Балкану су крајње експанзионистички. За сада се сведе на што јачи културни и економски утицај, али временом ће прерастати и у одређене друге претензије. Тиме је јасно напуштена прокламована Ататуркова крилатица- „Мир у земљи, мир у свету“. По замисли Давутоглуа, Турска да би обезбедила сопствени мир и да би имала што јачи утицај у међународним односима, све то мора да оствари ван својих граница.

4. ЗАКЉУЧАК

Од момента када је 1912. године после вишевековне окупације Балкана Отоманска империја коначно поражена морала да напусти балканске државе, интересовање Турске за збивања и остварење њеног утицаја на Балкану, односно, враћање њеног утицаја, не престаје. Чак и у периоду прокламованог Ататурковог става „Мир у земљи, мир у свету“, изузетно утицајне антикемалистичке снаге изражавале су став о неопходности повратка турског утицаја на Балкан. Данас када су оне доминантне и када је сасвим јасно да је доктрина Кемал Паше Ататурка и све оно за шта се залагао у много чему што се тиче Турске пало у воду, Турска више и не скрива своје хегемонистичке амбиције према одређеним просторима у којима је Балкан доминантна тачка, посебно дефинисана као приоритетна за Турску спољну политику. Турска има изузетно јак утицај на одређене политичке партије на Балкану, а самим тим и на бројне утицајне политичаре од којих се по понашању и ставовима лако може закључити да служе турским интересима. Свакако, бројна дијаспора са ових простора у много чему олакшава турској обавештајној служби регрутовање агената и сарадника, што додатно прави проблем свим земљама на Балкану, док Турска без великог улагања може да направи изузетно снажну обавештајну мрежу. Као веома богата држава која

је по војној снази и бројности друга земља у НАТО алијанси, Турска без већих проблема може да финансира формирање јаке обавештајне мреже на простору Балкана, тим пре што огроман број муслиманског живља на Балкану је спреман и за изузетно мали новац да буде сарадник турске службе због емоције коју поседује према Турској. Турска је као респектабилна војна и привредна сила апсолутно у могућности да путем своје обавештајне мреже утиче на многе друштвене токове у балканским земљама, посебно на привредне токове. Кључни проблем за Турску је Отоманска заоставштина коју хришћанско православно становништво на Балкану не гледа ни мало са симпатијама, но управо је задатак турских обавештајаца да ту ману надокнаде пробојем турских инвестиција и културног садржаја у овим земљама. Рачунајући на народну пословицу да „пара врти где бургија неће“ Турска наступа изузетно офанзивно у привредном освајању Балкана рачунајући на велику незапосленост у балканским земљама, с тим што свакако највећи део својих улагања врло свесно пласира као простору где је муслимански живаљ у већини.

Турска ће, без обзира на пуч који се догодио, своје присуство и утицај на Балкану свакако појачавати. Самим тим појачаваће и своју обавештајну мрежу. Ако се додатно на све погорша мигрантска криза са избеглицама из Сирије, а то погоршање једино Турска може да изведе, с обзиром на чињеницу да она контролише избегличке токове, морамо се навичи да ће турски МИТ бити све више бити присутан на нашем простору. Посебно уколико буде долазило до појачавања тензија у Босни и Херцеговини, али и на Косову и Метохији, можемо очекивати изузетно појачану активност и најдиректнији утицај турске обавештајне службе на политичке прилике у балканским државама.

ЛИТЕРАТУРА

- Бугарчић Бојан, „Доктрина нове турске моћи“, предговор српском издању Ахмет Давутоглу, *Стратегијска дубина – Међународни положај Турске*, ЈП Службени Гласник, Београд, 2014.
- Говор Реџепа Тајипа Ердогана у Призрену 23.10.2013. године, Erdogan: Kosovo je moja druga zemlja, Internet, <http://www.blic.rs/vesti/politika/erdogan-kosovo-je-moja-druga-zemlja/f5h1ezy>, 23/10/2013.
- Давутоглу Ахмет, *Стратегијска дубина – Међународни положај Турске*, ЈП Службени Гласник, Београд, 2014.

- Мијалковски Милан, *Обавештајне и безбедносне службе*, Службени гласник, Београд, 2009.
- Милошевић Милан, Срећковић Зоран, *Безбедносне службе света*, Војноиздавачки завод, Београд, 2010.
- Пророковић Душан, *Геополитика Србије – Положај и перспективе на почетку 21. века*, ЈП Службени гласник, Београд, 2013.
- Танасковић Дарко, *Велики повратак Турске? Неоосманизам или Исламизам*, ЈП Службени гласник, Београд, 2015.
- Танасковић Дарко, *Неоосманизам – доктрина и спољнополитичка пракса*, ЈП Службени гласник, Београд, 2011.

Vladimir Djukanovic

TURKISH INTELLIGENCE SERVICE ACTIVITIES IN “WESTERN BALKAN” REGION

Resume

Regardless of the fact that at the beginning of 20th century Turkey had been forced to withdraw from the region of Balkan Peninsula due to its loss in the First World War, its interest in the Balkan region and its aspiration for domination in the same region have stayed the same. Following the loss in the First World War Turkey changed its policy. Reforms of Kemal Atatürk Pasha were aimed at domestic consolidation of Turkey, so that later it has grown into a powerful state. However, following the age of Kemal Atatürk Pasha the ideas on revival of the former Ottoman Empire started to emerge again. Nowadays the ruling elite in Turkey inherits “neo-Osmanism” as its dominant political doctrine and openly advocates the expansion of Turkish influence into the region of the former Ottoman Empire. In order to achieve this objective, the Turks have developed a very strong intelligence service component which has set its activity in the Balkan and Middle East as its priority regions outside of Turkey. In this paper author analyzed the activity of the Turkish Intelligence Service in the Balkan region precisely underlining the methods by which Turkey makes influence in the Balkan states and selects its allies and the places from which it recruits the agent network to work for its interest. A particular place in the paper is dedicated to the activity of so-called Turkish humanitarian organizations which are in fact a cover for the activity of the Turkish Intelligence Service. The particular part of the

paper is also dedicated to the strong influence made by the way of culture, namely the way by which the Turkish Intelligence Service in a serious way developed methods for influencing Balkan people by the way of Turkish TV-series with the objective of soothing the story on the crimes of the Ottoman Empire, or in other words with the objective of presenting the Ottoman Empire as something which was actually good for the Balkan people.

Keywords: Turkey, Balkan, intelligence work, intelligence services, neo-Osmanism, Ottoman Empire

* Овај рад је примљен 13.09.2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 30.11.2016. године.